

За наукові кадри

ОРГАН ПАРТКОМУ, РЕКТОРАТУ, ПРОФКОМІВ ТА КОМІТЕТУ ЛКСМУ
ОДЕСЬКОГО ОРДЕНА ТРУДОВОГО ЧЕРВОНОГО ПРАПОРА ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА.

Видається з 1933 р. № 32 (1565). 19 ЖОВТНЯ 1984 РОКУ. Виходить щотижня. Ціна 2 коп.

НАШ ГЕОФАК

Геолого - географічний факультет сьогодні — це шість спеціалізованих кафедр, 2 проблемні науково-дослідницькі лабораторії — ПНІЛ-1 і ПНІЛ-4, отраслева науково-дослідницька лабораторія — ОНІЛ-3, бази учбових практик, буровий полігон, петрографо-мінералогічний і палеонтологічний музеї, два науково-дослідницьких судна. Це около 1200 студентів денної, заочної і вечірньої форми навчання, більше 60 чоловік педагогічного персоналу, в тому числі п'ять професорів-докторів наук, 40 доцентів і кандидатів наук, більше 200 співробітників науково-дослідницьких підрозділів, включаючи 14 кандидатів наук. ГГФ — це другою по численності і об'єму науково-дослідницьких робіт факультет нашого університету, факультет відносно молодий, але вже має свої традиції і вагомий результати, достатньо хорошо відомий в нашій країні і за кордоном.

Історія становлення і розвитку геофака була непростой. Її географія опалена грозними подіями Великої Вітчизняної війни і створює основні етапи економічного і соціального розвитку країни — напруженішим рокам післявоєнного відновлення, сучасному пошуку інтенсивних форм і методів управління, господарства, роботи, навчання.

В ряді вузів країни в 1934 г. були відкриті географічні факультети, в тому числі два в Україні — в Харкові і Одесі, де існували висококваліфіковані кадри географів і геологів. Достатньо згадати, що в Новоросійському університеті в початку ХХ століття і в вузах Одеси в перші десятиліття Радянської влади працювали відомі професори Г. І. Танфілєв, А. Н. Криштофович, А. К. Алексєєв, В. І. Крокос, М. Д. Сидоренко, А. І. Набоких, В. Б. Лебедев і др. Через аспірантуру іми були підготовлені молоді спеціалісти.

Географічний факультет Одеського університету (декан А. М. Смирнов) зібрав в своїх стінах спеціалістів різних напрямків географічної, геологічної і економічної (в 1935 г. економічний факультет був слит з геофаком) наук. Факультетські кафедри возглавили професори: І. Д. Андросов (геодезія і картографія), А. А. Сухов (фізична географія), С. Г. Попруженко (метеорологія і гідрологія), Е. А. Гапонов (геологія), доцент Е. А. Шрабштейн (економічна географія). Серед викладачів виділялись А. М. Смирнов, Л. В. Климентов,

С. Т. Белозоров, І. Я. Яцко, В. В. Степанов, К. К. Стамеров, Д. І. Склярчук, В. Л. Мильгевская — Рутковская, Г. М. Аксєтєв, Н. А. Хренников і др.

Факультет розмістився в будинку по вул. Щепкіна, 12, виділеному для нього городським Советом. Палеонтологічний і петрографо-мінералогічний музеї, метеостанція знаходились в головному будинку, на вул. Петра Великого, 2.

В перші роки колектив факультету, крім учбової роботи, гуртувався над складанням учбових планів, програм і підручників, надавав методичну допомогу учителям шкіл; велась підготовка аспірантів.

Дипломи географів в довоєнні роки (1937—1941) отримали 171 людина.

В період Великої Вітчизняної війни значительна частина студентів і аспірантів, молодих викладачів знаходилась на фронті. Імена полеглих, серед яких парторг і заступник декана К. А. Цирка, золотими буквами висечені на мармуровій дошці в вестибюлі навчального будинку по Шампанському пер., 2.

Основний костяк викладачів і частина студентів евакуїровались з університетом спочатку в г. Майкоп, а потім — в г. Байрам-Али, Туркменської ССР. Викладали тут доценти А. М. Смирнов (декан), І. М. Ланда, Ф. Е. Петрунь, А. А. Жавжаров, а також молоді вчені і аспіранти Н. В. Измайлова, В. А. Горєцький і др.

Учбовий рік в звільненій Одесі почався 1 жовтня 1944 року. Будівля факультету була сильно пошкоджена, кабінети розграбовані окупантами. Однак уже в 1944—1945 році відбувся 2 випуск географів, спеціалізованих по всім п'яти кафедрам.

В 1945 році на базі кафедр геології і музеїв відкрився геолого-підземний факультет (декан, професор Е. А. Гапонов) з кафедрами геології і палеонтології, гідрогеології, мінералогії і петрографії, ґрунтознавства (1947—1949).

В перші післявоєнні роки на обох факультетах навчалося багато студентів, пройшли важкі дороги війни. Професорсько-викладацький склад поповнився фронтівцями (доценти Е. Т. Малеваний, Л. І. Пазюк, С. С. Бракин, ст. викладачі Б. Л. Гуревич, Д. І. Богуненко, Л. Х. Калуст'ян), а також професорами (І. І. Пльоснин, В. М. Попов, К. К. Кисєлев, А. Н. Бефані) і доцентами (Л. Б. Розовський, І. Я. Яцко, Г. Я. Гончар і др.). В 1952 г. обидва факультети були об'єднані в геолого-гео-

графічний (перший декан Ф. Е. Петрунь). В 1956 г. в нього влились студенти і викладачі геофака Одеського пединститута, педагогічні кадри якого в основному були підготовлені в університеті (доценти С. Т. Белозоров, Е. Е. Повитчанная, Н. І. Блажко, А. М. Дроздов, Г. А. Аксєтєв, А. Д. Родін, Г. А. Мищенко і інші).

За 1954—1964 г.г. було випущено 311 геологів і 1629 географів. В 1959 г. була припинена підготовка геологів, гідрологів і метеорологів.

С 1959 по 1965 г.г. географічний факультет готує фізико-і економіко-географів силами трьох кафедр — фізичної (зав. каф. доц. Ф. Е. Петрунь, потім проф. С. Т. Белозоров, економічної географії (зав. каф. доц. А. М. Смирнов, доц. Е. Е. Повитчанная), геології (зав. кафедрой, доц. Л. І. Пазюк, професор І. Я. Яцко), а також кабінету і лабораторії ґрунтознавства (зав. доц. С. С. Бракин).

В 1960 г. в спеціально побудованому будинку по Шампанському переулку, 2 була відкрита перша в університеті Проблемна лабораторія інженерної геології прибереж'я моря і водохранилищ — ПНІЛ-1, організатором і керівником, якою став професор Л. Б. Розовський.

Збереження навчальної бази і науково-педагогічних кадрів геологів на географічному факультеті, необхідність в кадрах нафтогазо-розвідників на шельфі, в спеціалістах по інженерній геології для народного господарства країни сприятливо впливали на відновлення і розвиток факультету. 1 жовтня 1965 г. геологічного відділення з спеціалізацією студентів по інженерній геології і гідрогеології і по геології і розвідці нафтяних і газових родовищ (морська геологія). Факультет знову був названий геолого-географічним, (декан доц. Г. А. Мищенко). Почався новий етап його зростання і розвитку.

В 1957 г. була відкрита кафедра ґрунтознавства і географії ґрунтів, а в 1971 — Проблемна науково-дослідницька лабораторія географії ґрунтів і ґрунтового покриву Чорноземної зони (ПНІЛ-4), яку очолював професор І. Н. Гоголев.

В 1973 г. була відкрита кафедра палеонтології і регіональної геології (професор С. А. Мороз). В 1979 — отраслева науково-дослідницька лабораторія морської геології і геохімії (ОНІЛ-3), в веденні якої знаходяться науково-дослідницькі судна «Антарес» і «Мечников» (науковий керівник — доц. Г. Г. Ткаченко).

ГЕОЛОГО - ГЕОГРАФИЧЕСКОМУ ФАКУЛЬТЕТУ ОГУ

Відкриті нові навчально-наукові комплекси, кабінети і лабораторії. Значительно зросло число наукових співробітників, інженерів, молодшого технічного персоналу, зросла численність студентів і професорсько-викладацького складу, а також аспірантів. За 1965—1984 г.г. дипломи географів і геологів отримало більше 3,5 тис. осіб.

Учбовий процес на факультеті ґрунтується на достатньо хорошій матеріально-технічній базі його наукових підрозділів. Органічне взаємодія навчально-виховної і науково-дослідницької роботи, масове, творче учасня студентів в виконанні основних бюджетних і господарських науково-дослідницьких робіт і навпаки — активне впливання наукових досліджень на зміст і методику навчання — ось головне, стержневе напрямлення подальшого розвитку факультету. Органічне співробітництво підготовки спеціалістів в умовах науково-технічної революції і прогресивної інтенсифікації народного господарства.

Високий авторитет факультета в науково-дослідницькій роботі і в географії. Об'єм господарських науково-дослідницьких робіт складає 2 млн. рублів, а їх економічний ефект перевищує 4,4 млн. рублів. Значительна частина бюджетних і господарських робіт виконують найкращі, т. є. включені в народногосподарський план, в плани науково-дослідницьких робіт ГНТ ССРСР, АН ССРСР, АН УРСР і т. д. Удельний вага таких робіт уже досягає 70% від загального об'єму науково-дослідницьких робіт. Факультет бере участь в виконанні Продовольственной програми ССРСР.

Кафедра інженерної геології (заведуючий — проф. І. П. Зелінський) і ПНІЛ-1 (науковий керівник — доц. В. М. Воскобойников) ведуть дослідження по стійкості берегів і морського дна під впливом господарської діяльності, розробляють методичні проблеми інженерно-геологічної розвідки і математичного моделювання стійкості оползневих схилів. Ряд напрямків наукових досліджень цього колективу являється вівідним в країні.

На кафедрі загальної і морської геології і в ОНІЛ-3

(заведуючий кафедрою і науковий керівник — доц. Г. Г. Ткаченко) розкриті унікальні науково-дослідницькі роботи по комплексному геолого-географічному вивченню Мирового океана; включаючи розробку методів прогнозу і пошуку корисних копалин, вивчення екологічних наслідків їх можливої розробки, прогнозування землетрусів по режимним спостереженням в морських сейсмогенних зонах. Це напрямлення постановочное, піонерне в світовій науці, і колектив кафедри і ОНІЛ-3 являється вівідним науковим підрозділом країни по даній проблемі.

Колектив кафедри палеонтології і регіональної геології (заведуючий — доц. Е. П. Ларченков) розробляє дослідження по уточненню стратиграфії і геохронології відкладень, по вивченню закономірностей формування мінералів рідких і розсіяних елементів, по аналізу геології і тектоніки окремих регіонів.

Кафедра ґрунтознавства і географії ґрунтів і ПНІЛ-4 (заведуючий кафедрою і науковий керівник — проф. І. Н. Гоголев) являється вівідним науковим підрозділом країни по проблемі зміни фізико-хімічних властивостей чорноземів під впливом зрошення. Цей колектив веде також великі роботи по картографуванню льодовикового покриву Сибіри.

Кафедра фізичної географії (заведуючий — проф. Г. І. Швебс) проводить комплексне фізико-географічне вивчення Причорноморського регіону, розробляються теоретичні і методичні основи раціонального природопольвання, формується актуальне наукове напрямлення — ерозиознавство, як комплексна система заходів, направлених на збереження і раціональне використання ґрунтових ресурсів країни.

Геофак зустрічає свій ювілей з хорошим робочим і творчим настроєм, с удовлетворительними результатами навчально-виховної і науково-дослідницької роботи всіх його підрозділів в завершальний рік ХІ п'ятиліття.

А. ТОПЧИЕВ,
професор,
декан геолого-географічного факультета.

Международные связи ученых ГГФ

Связи Одесского университета с международными организациями и зарубежными университетами всегда были традиционно тесными.

Известные географы и геологи неоднократно представляли русскую и советскую науку за рубежом. Международные обмены стали особенно заметными с середины шестидесятых годов, на которые приходится начало современного этапа истории геолого-географического факультета. Они осуществляются через: Международный Географический Союз, Международный Геологический Союз, Международный Союз по изучению четвертичного периода (ИНКВА), Совет Экономической Взаимопомощи, ЮНЕСКО.

Профессор И. П. Зелинский и доцент В. М. Воскобойников являются членами научной группы Международной Ассоциации инженерной геологии; доцент Ю. Д. Шуйский — член бюро Международной программы геологической корреляции ЮНЕСКО (проект 200) и член комиссии по береговым линиям ИНКВА.

В соответствии с решениями XXV и XXVI съездов ИПСС о расширении исследований в Мировом океане, свыше 30 ученых факультета в 1981—1983 г.г. на научно-исследовательском судне «Антарес» совершили два продолжительных рейса.

Международные связи осуществляются и по студенческой линии. Прежде всего это ознакомительно-производственная практика географов в Венгерской Народной Республике, проводящаяся уже 15 лет по договору с Сегедским университетом, и прием студентов из Венгрии на факультете.

Ученые факультета приняли участие в ряде международных конгрессов, симпозиумов, комиссий, коллоквиумов, экскурсий. Из них отметим: — Международный палеонтологический коллоквиум (Тирасполь, 1969) с участием профессора И. Я. Яцко и доцента И. А. Одиноца.

— VII конгресс Всемирной ассоциации региональной науки с докладом доцента Б. Л. Гуревича (в соавторстве) «Основные проблемы метагеографии».

— XXIII Международный географический конгресс (Москва, 1976), два симпозиума которого: «Типология сельскохозяйственных земель» и «Сельское расселе-

ние» проводились в Одессе и были подготовлены кафедрой экономической географии Одесского университета во главе с профессором И. Ф. Мукомелем и доцентом А. И. Полосой. Два коллективных доклада на симпозиумах представили И. Ф. Мукомель, Е. Е. Повитчанная, В. Г. Пыжов, С. В. Стеценко, И. Д. Ковалев. На секции «Региональная география» (Москва) доклад «Основные типы системной формализации в региональных географических исследованиях» сделал А. Г. Топчиев.

— Международный конгресс по механике грунтов (Мадрид, 1978), где были зачитаны коллективные доклады Л. Б. Розовского, В. М. Роскобойникова, Ю. Г. Баландина об инженерно-геологических проблемах шельфов; И. П. Зелинского, Е. А. Черкеза, А. В. Гузенко, О. Л. Бирик — «Моделирование направленного состояния и устойчивости оползневых склонов».

— XI конгресс Международного союза по изучению четвертичного периода (Москва, 1982) с экскурсиями по Одесской области и в музей факультета, которыми руководили профессор С. А. Мороз и выпускник факультета, доктор географических наук А. Л. Чепалыга.

— Международная выставка ОКЕАНЭКСПО-83 (Бордо), где в числе экспонатов геохимической лаборатории НИС «Морской геолог» был представлен морской геолого-разведочный комплекс на железомарганцевые конкреции, включающий оборудование геохимической лаборатории ОНИЛ-3 нашего факультета. Ответственными за демонстрацию оборудования были Г. Г. Ткаченко и Л. Г. Пономарева.

— XXVII Международный геологический конгресс (Москва, 1984), где на секции «Математическое моделирование и прогнозы геологических и инженерно-геологических процессов» был заслушан доклад И. П. Зелинского и Е. А. Черкеза. В руководстве экскурсий конгресса по вопросам климатологии и стратиграфии плиоплейстоцена юга Украины участвовали И. П. Зелинский, И. А. Одиноц, Ю. Г. Баландин, В. В. Янко.

И. ЗЕЛИНСКИЙ,
профессор, проректор
по научной работе,
Ю. АМБРОЗ,
доцент.

Дека́н факультета профессор **О. Г. ТОПЧИЕВ** (в центре) та доцент **Л. Х. КАЛУСТЬЯН** дають консультацію молодим співробітникам кафедри економічної географії.

МОНОГРАФІЯ ДО ЮВІЛЕЮ

Добрим подарунком до ювілею геолого-географічного факультету стало видання монографічної роботи професора кафедри палеонтології та регіональної геології І. Н. Сулімова «Геологія Українського Черномор'я».

Ця книга створена за матеріалами польових досліджень автора, а також з узагальненням багаторічних наукових досліджень учених ОДУ та виробничих організацій міста Одеси.

В монографії освітлюється питання стратиграфії, літології, тектоніки, історії геологічного розвитку та палеогеографії палеозойських, мезозойських, кайнозойських утворень північного шельфу Чорного моря та суміжної суші в межах Одеської, Миколаївської, Херсонської та Кримської областей УРСР. Книга добре ілюстрована геологічними розтинами, схе-

мами, картами. Редактор цієї монографії І. П. Зелінський.

Ця книга знайде широке застосування як в навчальному процесі, так і в діяльності учених та виробничників, які вивчають південь України та Чорне море.

М. БЛАГОДАРОВ,
доцент кафедри
фізичної географії.

Працюють молоді науковці

На січневому засіданні комсомольського бюро геофакультету молоді співробітники факультету зобов'язались визначити наступний ювілей активізацією громадської та наукової роботи, новими творчими успіхами. Нині молодь становить значну частину персоналу двох проблемних та галузевих наукових лабораторій, екіпажів «Антареса» і «Мечникова», складу НДЧ всіх кафедр. 15 процентів викладачів — це також молоді вчені.

Важливим етапом у виконанні рішення комсомольського бюро стало проведення в вересні цього року IV наукової конференції молодих вчених, присвяченої 40-річчю визволення Одеси від німецько-фашистських загарбників. У конференції взяло участь рекордне за останній час число науковців. Понад 40 авторів виступили з доповідями та науковими повідомленнями. На конференції виникла плідна дискусія, яка сприяла творчому зростанню молодих науковців.

Активну участь взяли молоді географи та геологи і в проведенні чергової конференції професорсько-викладацького складу, як автори чи співавтори більшості наданих доповідей.

В 1983—1984 навчальному році молоді науковці захистили кілька кандидатських дисертацій.

Серед них Г. П. Калиниченко, С. Г. Коніков, Ф. Н. Лісецький, напередодні ювілею відбувся захист дисертації молодого співробітника кафедри інженерної геології Ю. В. Леонова.

Важливим показником плідної роботи молодих вчених ГГФ є поява їх статей у провідних всесоюзних наукових журналах: в «Географії і природних ресурсах», «Вестнике Московского университета», серія «География», «Инженерной геологии», «Известиях Академии наук СССР», серія «Геологическая» з'явилися статті Г. Т. Клебанової, А. Е. Молодецького, С. Г. Конікова, Б. І. Краковського.

Молоді викладачі постійно переймають багатий методичний досвід старших колег.

Прикладом цьому є видані останнім часом методичні вказівки для студентів з фундаментальних курсів «Фізична географія СРСР», «Економічна географія СРСР», «Географія промисловості СРСР», створені співавторами різних поколінь: Г. А. Міщенко та Г. П. Ковизой, О. Г. Топчиевим та В. А. Хомутовим, Л. Х. Калустьяном та А. Е. Молодецьким.

В ювілейний рік нашого факультету буде завершено ряд крупних наукових досліджень, відбудеться захист кандидатських дисертацій. Молоді учні геолого-географічного факультету розуміють свою відповідальність у справі підготовки висококваліфікованих кадрів, важливішою науковою базою країни, якою є наш факультет.

Г. КАЛІНИЧЕНКО,
голова ради
молодих учених ГГФ,
кандидат геолого-
мінералогічних наук,
А. МОЛОДЕЦЬКИЙ,
член комсомольського
бюро співробітників,
ГГФ, асистент
кафедри економічної
географії.

ВИБІР ПРОФЕСІЇ

Я хочу бути учителем. Мої батьки та дві сестри — вчителі, тому мій вибір не був випадковим. З дитинства бачив я, що учительський хліб не легкий, але яка велика подяка в обличчях дітей, які планують свого учителя, вчать в нього не тільки науковій дисципліні, а й світогляду, життєвим навичкам.

Чому я хочу бути учителем географії? Чи думали ви колись, як навчити людей зберігати природу, розуміти її, не занепащати. Такий спосіб є. Треба пояснити кожній людині її спорідненість з природою, дати їй

відчуття, що людина — це частка природи, що колись нам прийдеться пити з криниці, в яку ми іноді плюємо так безтурботно.

Коли я стану викладачем географії, я покажу своїм учням, яка красива наша голуба планета, я навчу їх любити ріки та гори, моря та доли, білі хмари та синє небо, зелені дерева та яскраве сонце. Тільки тоді я буду спокійний за майбутнє нашої землі.

Для цього треба вчитися, за це треба боротися.

О. КОШПЕРУК,
студент I курсу ГГФ.

Засідання кафедри фізичної географії.

ВАЖЛИВІША НАВЧАЛЬНА ТА НАУКОВА БАЗА КРАЇНИ

РАДЯНСЬКІ ВЧЕНІ! ПІДВИЩУЙТЕ РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ДОСЛІДНИХ РОБІТ!
ЗБІЛЬШУЙТЕ СВОЙ ВКЛАД У ВПРОВАДЖЕННЯ ДОСЯГНЕНЬ НАУКИ В ПРАКТИКУ!

(Із Закликів ЦК КПРС до 67-ї річниці Великої Жовтневої соціалістичної революції).

КАФЕДРА ІНЖЕНЕРНОЇ ГЕОЛОГІЇ І ГІДРОГЕОЛОГІЇ І СЕГОДНЯ

Кафедра інженерної геології і гідрогеології — це великий колектив преподавателей і научних співробітників, який вирішує складні і відповідальні задачі по підготовці і вихованню висококваліфікованих спеціалістів гідрогеологів і інженерів-геологів, а також виконує великі наукові дослідження.

Щороку кафедра направляє в народне господарство країни близько 40 молодих спеціалістів, які працюють в різних районах нашої Батьківщини — від Камчатки до Дунаю і Західного Буга.

Для підготовки спеціалістів кафедра розполагає кваліфікованими преподавателями з великим досвідом виробничої і науково-педагогічної роботи.

Способують активному навчанню студентів і хороше обладнані кабінети, лабораторії, комплексний полігон для проведення бурової, гідрогеологічної і інженерно-геологічної навчальної практики. Полігон оснащений сучасним обладнанням, станками, приладами і є предметом гордості кафедри. По відношенню до спеціалістів, які навчаються в полігоні — в числі найкращих полігонів країни.

На кафедрі функціонують декілька навчальних кабінетів і лабораторій, оснащених сучасними технічними засобами навчання, включаючи електронно-чисельні машини.

Поміж навчальних практик

студенти закріплюють отримані знання в виробничих організаціях, розташованих в районах Камчатки, Якутії, Чукотки, Західної Сибіри, Середньої Азії, України і Молдови.

На кафедрі створені сприятливі умови для науково-дослідницької роботи студентів, які разом з преподавателями і науковими співробітниками вирішують різні актуальні проблеми, пов'язані з раціональним використанням і охороною геологічної середовища. К ним належать фундаментальні проблеми «Розробки і вдосконалення теоретичних основ морського ґрунтознавства», «Розробка і вдосконалення теоретичних основ методики моделювання геологічних процесів з використанням математичних методів і використанням чисельної техніки», рішення яких виконує колектив студентів проблемної лабораторії інженерної геології і гідрогеології бережів моря і водохранилищ.

Спеціальне увагу приділяє кафедра дослідженням, направленим на рішення практичних задач — раціональному використанню територій морських неслів, гідроотвалів, підземних вод і т. д. Наприклад, обґрунтування перекидання частини стоку річки Дунай в річку Дніпро, прогнозування стійкості схилів і відкосів і т. д. Економічний ефект від впровадження результатів наукових досліджень

високий педагогічний і науковий рівень співробітників кафедри забезпечує успішне виконання поставлених завдань і вирішення проблем перед вищою школою.

составляет более 1 млн. рублей в год.

Кафедра і проблемна лабораторія являються кузницею наукових кадрів вищої кваліфікації. Дев'ять аспірантів готують кандидатські дисертації, троє з яких будуть захищати їх в 1984 г. Ряд преподавателей кафедри успішно працюють над підготовкою докторських дисертацій.

Учебна і наукова діяльність колективу кафедри снискала їй визнання в широких колах геологічної громадськості нашої Батьківщини. Її співробітники беруть участь в роботі різних міжнародних, всесоюзних і республіканських конгресів, конференцій і семінарів. Професор І. П. Зелинський є членом редакційної колегії журналу «Інженерная геология».

Своєю місією кафедра інженерної геології і гідрогеології зобов'язана відомому вченому і нашому учителю професору Л. Б. Розовському, наукові ідеї якого успішно розвивають і удосконалюють його численні учні.

Високий педагогічний і науковий рівень співробітників кафедри забезпечує успішне виконання поставлених завдань і вирішення проблем перед вищою школою.

М. РОТАРЬ,
доцент, секретарь
парторганизации ГГФ.
А. ШПИКОВ,
доцент, кафедра
інженерної геології.

Світовий океан — майбутнє планети

Дослідження Світового океану останнього десятиріччя визначають його як найбільш важливий фактор безпосереднього впливу на майбутнє людства. Велике значення мають практично невичерпні мінеральні, біологічні та енергетичні ресурси. Все більше країн включають Світовий океан в сферу наукової та виробничої діяльності. Аналіз сучасного стану проблеми освоєння мінеральних ресурсів Світового океану свідчить про вживання значних за масштабом виробничих сил, пов'язаних з розробкою родовищ, родовищ нафти та газу на шельфах. Проводиться інтенсивна підготовка до видобування залізомарганцевих конкрецій (ЗМК) в глибоководних улоговинах, металонесних мулів та масивних сульфідних руд в рифтових зонах. В СРСР створюється спеціальний геологічний флот, флагманське науково-дослідне судно якого — «Морской геолог» демонструвалось на всесвітній виставці «Океанекспо-83» у Франції. Але інтенсивна геологічна та інша господарська діяльність людини на шельфах пов'язана з негативними екологічними наслідками. Загально відомі катастрофічні забруднення морського середовища нафтою, пов'язані з аваріями на бурових платформах та в супертанкерному флоті. Наступне видобування залізомарганцевих конкрецій при відсутності надійних природоохоронних заходів може привести до таких глобальних наслідків, як скорочення біологічної продуктивності океану і навіть до зміни клімату.

Кафедра загальної та морської геології у співдружності з кафедрою інженерної геології та гідрогеології беруть активну участь в дослідженнях по вивченню та освоєнню мінеральних ресурсів Світового океану. При кафедрі працює галузева лабораторія морської геології і геохімії з двома науково-дослідними суднами «Антарес» та «Мечников», які проводять дослідження у Світовому океані.

Отримана прогнозна оцінка деяких дільниць дна морів та океанів на ЗМК, нафту, газ та інші корисні копалини. Виявлено новий вид мінеральної сировини у донних осадах — біологічно активні гумінові кислоти, які становлять інтерес для медичної промисловості та сільськогосподарства.

Визнання провідної ролі геолого-географічного факультету у вивченні Світового океану знайшло відбиття в тому, що наказом Міністра вищої та середньої спеціальної освіти СРСР Одеський університет визнано Головним вузом країни з напрямку «Геологія океану».

Зараз проводиться велика організаційна робота по створенню навчально-науково-виробничого об'єднання, яке сприятиме прискоренню науково-технічного прогресу в справі вивчення та освоєння Світового океану в світлі рішення XXV та XXVI з'їздів КПРС.

Це особливо актуально у зв'язку з проводимою США політикою бойкоту Конвенції ООН з морського права, прийнятої 1982 року і підписаної 134-ма державами. Такий бойкот необхідний США, щоб приховати загарбування американськими компаніями найбагатіших залізомарганцевих конкрецій дна Світового океану, які належать всьому людству.

Нещодавно вісім західних країн підписали в Женеві так звану «тимчасову домовленість» про створення консорціумів для розробки ЗМК всупереч зусиллям ООН по перетворенню в життя конвенції з морського права. У вересневій Заяві ТАРС цей акт кваліфікується як виклик всьому міжнародному товариству.

Г. ТКАЧЕНКО,
зав. кафедрою
загальної і морської
геології, голова
комісії «Геологія океану»
НТС Мінвузу СРСР,
доцент.

ШКОЛА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Щороку ґрунтова експедиція кафедри ґрунтознавства та географії ґрунтів вже протягом 17 років виїжджає у віддалені райони Сибіру, де проводять крупномасштабні ґрунтові дослідження. Всі ці роки керує експедицією завідувач кафедри професор І. М. Гоголев. Протягом цих років в Красноярському краї, в Читинській та Іркутській областях обстежено близько чотирьох млн. га земель, створені ґрунтові карти, розроблені рекомендації з раціонального використання земель. Це суттєвий внесок кафедри в рішення Продовольчої програми СРСР.

ґрунтова експедиція є постійною базою виробничих практик студентів III та IV курсів геолого-географічного факультету. Кожного року тут проходять практику близько 15 студентів. Виконуючи виробничі завдання як техніки-ґрунтознавці, вони одержують навички практичної роботи, часто в дуже складних польових умовах. Практика стає для багатьох своєрідною школою життя. Зібраний під час виробничої практики матеріал — добра основа для студентських

наукових робіт, курсових проектів, реальних дипломів. Де б не працювали випускники кафедри — в школі чи на виробництві — досвід самостійної роботи, набутий в експедиційних умовах, буде завжди корисним.

Цього року в Шушенському районі Красноярського краю в складі експедиції проходили виробничу практику 12 студентів: В. Кугут, В. Борщовецький, Т. Боронжа, В. Тригуб та О. Семенов. Уже другий рік виконують на практиці крупномасштабну ґрунтову зйомку. Їм було довірено самостійний обсяг робіт, який студенти успішно виконали.

На все життя студенти зберуть яскраві враження від природи Сибіру, лісів та гір, Єнісею та Ангари, озера Байкал, відвіданого музею-меморіалу В. І. Леніна в Шушенському, гігантів індустрії — Красноярської та Саяно-Шушенської ГЕС. Майбутнім викладачам буде що розповісти своїм учням.

Б. КРАСЕХА,
доцент кафедри
ґрунтознавства
та географії ґрунтів.

Завідувач лабораторії моделювання інженерно-геологічних процесів А. ВАЛЬЧУК із студентами V курсу.

Знімки для номера підготував О. АГОП'ЯН.

ЛЕРМОНТОВ В ОДЕССКИХ ИЗДАНИЯХ 40-ых ГОДОВ XIX в.

В конце 1839 года выхот «Одесский альманах на 40 год». В числе авторов альманаха встречаем имя Михаила Юрьевича Лермонтова.

Вообще, издание первых одесских литературных альманахов было замечательным явлением в истории нашего города. Первый альманах, изданный в 1831 году П. Розбергом, был, по мнению современников, одним из лучших альманахов своего времени, не только провинциальных, но и столичных. «Одесский вестник» был в 1832 году. «Одесский альманах удостоился самыхстных отзывов без исключения от всех журналов и вет русских...». Следующий альманах был издан в 1834 году, он назывался «Подарок бедным» — средства от его продажи пошли в пользу пострадавших от неурожая в Херсонской губернии. Материалы для альманаха собирали Р. С. Эдлинг и сестра одесского литератора А. С. Стурдзы и графиня Е. К. Воронцова.

Издание следующих одесских альманахов — на 1839 — 40 г.г. связано с именами печатника Одесского учебного округа Д. М. Княжевича и бывшего издателя московского журнала «Телескоп» критика, ученого, журналиста Николая Ивановича Адеждина. Именно благодаря Н. И. Адеждину в одесских альманахах появляются имена многих замечательных тераторов. Надеждин и м написал для альманахов

несколько статей, в том числе статью «Литературная летопись Одессы».

В «Одесском альманахе на 1839 год» были опубликованы произведения И. Лажечникова, И. Панаева, В. Владиславлева, стихотворения В. Бенедиктова, Ф. Глинки, Е. Гребенки, А. Подолинского и других. В альманахе на 1840 год напечатано два стихотворения П. А. Вяземского, здесь же впервые опубликованы два стихотворения совсем юного поэта Аполлона Майкова. Замечателен альманах и публикацией первого перевода на русский язык стихотворения венгерского поэта Даниэля Бержени.

Но особый интерес представляют вошедшие в этот альманах два стихотворения М. Ю. Лермонтова — «Ангел» и «Узник». Это первая публикация стихотворений.

А летом 1841 года газета «Одесский вестник» напечатала первый в России некролог М. Ю. Лермонтова — 2 (14) августа 1841 года, спустя две с половиной недели после смерти, на первой полосе «Одесского вестника» появилась заметка: «Здесь получено из Пятигорска прискорбное известие о кончине М. Ю. Лермонтова, одного из любимейших русских поэтов и прозаиков, последовавшей 15 минувшего июля. В бумагах его найдено несколько небольших неоконченных пьес».

Редактор «Одесского вестника» А. Г. Троицкий узнал о трагедии, из корреспон-

денции, присланной с Кавказа А. Андриевским, и поспешил сообщить печальное известие читателям.

В следующем номере газеты пространная статья А. Андриевского «Пятигорск и кавказские минеральные источники» была опубликована полностью. В конце ее читаем: «Погода в Пятигорске стоит довольно хорошая. Сильные жары прохладятся порывами ветра. Маленькие дожди перепадают изредка. Но 15-го июля, около 5-и часов вечера, разразилась ужасная буря с молнией и градом; в это самое время, между горами Машукою и Бештау, скончался лежавший в Пятигорске М. Ю. Лермонтов. С сокрушением смотрел я на привезенное сюда бездыханное тело поэта...».

Обстоятельства гибели поэта долгие годы были запретной темой для русских периодических изданий. Из корреспонденции Андриевского прощательный читатель понимал, что в смерти Лермонтова крылась загадка.

В столичной печати отклик на смерть поэта появился лишь спустя неделю после публикации в «Одесском вестнике». Газеты и журналы почти дословно перепечатали одесское сообщение.

Л. ОРИШАКА,
старший научный
сотрудник Одесского
литературного музея,
выпускница ОГУ.

СЛОВО О ПРОФЕССОРЕ НАЗАРИИ ИВАНОВИЧЕ БУКАТЕВИЧЕ

Около 30 последних лет воевал кафедрой русского языка выдающийся ученый профессор Назарий Иванович Букатевич — ныне пенсионер, ветеран труда. Олетие со дня рождения торжественно отмечается общественностью города.

На протяжении первых 20 лет, кроме русистики, кафедра включала в свой состав также языковедческий и славяноведческий циклы.

Многогранная деятельность кафедры требовала большой организованности, слаженности, оперативности, и Назарий Иванович давал четкое и верное направление, являясь от сотрудников кафедры качественного выполнения запланированных мероприятий.

Обладая глубокой эрудицией и разносторонними филологическими интересами, профессор Н. И. Букатевич лично и плодотворно осуществлял руководство научными исследованиями и учебно-педагогической работой кафедр; способствовал повышению идейно-теоретического уровня и совершенствованию педагогического мастерства ее сотрудников.

Мы часто посещали занятия нашего заведующего кафедрой, чтобы обогатиться новыми знаниями и учиться искусству преподавания.

В лекционных курсах, на активных занятиях, в беседах Назарий Иванович вселял в студентов любовь к родному языку, к благородной профессии учителя родного языка, любовь к нашей советской Отчизне. Он был настоящим настав-

ником учащейся молодежи. Помимо научной и педагогической работы на кафедре проводилась большая методологическая, методическая, воспитательная, общественная работа, и сам заведующий кафедрой принимал деятельное участие во всех ее звеньях.

Под руководством профессора Н. И. Букатевича и при его непосредственном участии на кафедре выполнено 6 коллективных и комплексных работ. На кафедре защищено четыре докторских диссертации.

Его перу принадлежит одна из последних работ — раздел «Русское языкознание в Одесском (Новороссийском) университете», включенный в коллективный труд «Традиции русского языкознания на Украине», вышедший в издании АН УССР.

Профессор Н. И. Букатевич был инициатором собиранья русских говоров Одесской области.

Профессором Н. И. Букатевичем написано около 60 работ, обогативших филологическую науку. Под его руководством окончили аспирантуру и защитили диссертации 15 человек.

Большой отряд его учеников работает учителями в разных уголках нашей страны.

Профессор Н. И. Букатевич и теперь охотно передает свой многолетний опыт и щедро делится с нами своими разносторонними знаниями — вот почему он пользуется заслуженным авторитетом нашего коллектива.

Хочется особо подчеркнуть бережное и чуткое отношение Назария Ивановича к научным сотрудникам, к их творческим устремлениям, и его постоянную готовность прийти на помощь советом, консультациями. Назарию Ивановичу присущи также необычайная корректность и тонкое чувство такта в обращении с коллегами, подчиненными, со студентами.

Профессор Н. И. Букатевич является не только нашим дорогим учителем, но и отзывчивым другом.

Мы сердечно поздравляем нашего дорогого юбиляра и от всей души желаем ему доброго здоровья, душевного покоя и благополучия.

Низкий поклон Вам, Назарий Иванович!

С. САВИЦКАЯ,
доцент, ветеран ОГУ.

ВДОЛЬ ЧЕРНОМОРСКИХ БЕРЕГОВ

Трудно представить, что каких-нибудь двести лет назад, не говоря уже о более отдаленных временах, северо-западное побережье Черного моря было практически безлюдным. От дельты Дуная до Тавриды не было ни одного сколько-нибудь значительного населенного пункта за исключением Очакова.

Шли годы. В Гаджибекском заливе зарождался новый порт, будущая Одесса. Однако, в зимнее время его акватория «оставалась почти пустынной».

«Шкипера, не доверяя постоянству моря, старались окончить сношения с Гаджибеем в одни сутки и спешили в открытое море», — пишет известный историк нашего города А. Маркевич. Городской магистрат вынужден был добиваться сооружения в порту волноломов, ибо, как сообщает в своей книге «Первое 30-летие истории г. Одессы» А. А. Скальковский, «плачевное положение гавани, не представлявшей ни малейшей защиты... судам, требовало скорейших мер исправления, дабы мореходцы от посещения Одесского порта не отказались». Так было положено начало крупному гидротехническому строительству в береговой зоне северо-западного Причерноморья.

Из года в год рос товарооборот Одесского порта. В середине XIX века Одесса вышла на третье место в России по численности населения после Москвы и Петербурга.

Дальнейший рост города и порта, возникновение приморских городов-спутников, создание многочисленных гидротехнических сооружений, расширение курортной зоны, берегоукрепительные работы — все это коренным образом изменило как облик побережья, так и характер естественных природных процессов в его пределах. Воздействие человека на интенсивность и характер береговых процессов становится все более и более ощутимым. Все это предопределяет необходимость тщательного изучения динамики береговой зоны, чем и занимаются на ряде кафедр геолого-географического факультета Одесского университета.

Большой объем работ по этой тематике выполнен группой сотрудников кафедры физической географии под руководством доцента Юрия Дмитриевича Шуйского в течение экспедиционного периода нынешнего года. Работы проводились что называется «на суше и на море», при далеко не всегда благоприятных погодных условиях. Особо напряженным выдался период исследований, организованных кафедрой совместно с Институтом экономики моря на небольшом судне «Океан». Топоъемка различных участков побережья, промерные работы, обследование подводного склона с помощью лежководолазного снаряжения, отбор проб, шурфовка — вот далеко не полный перечень проделанного. От Жерьянской бухты до берегов Крыма прошли на «Океане» Г. В. Выхованец, С. П. Жмурко, П. И. Анисимов и их научный руководитель Ю. Д. Шуйский, чтобы собрать и проанализировать новую информацию об эволюции черноморских

берегов.

Большое внимание в период экспедиционных работ уделялось изучению береговых процессов в районе Григорьевки. Здесь на некогда пустынный берег небольшого лимана, называемого в древности Мауро Неро (Черноводы) или Аджылы (Аджи — тюркское «горький»), вырос новый порт — Южный. Он неуклонно расширяется, часть территории отвоевывается у моря за счет создания грунтовых отсыпок. Понятно, таким образом, что сведения о перспективах развития побережья этого района представляются чрезвычайно важными.

«Океан» шел традиционным морским путем вдоль северо-западных берегов Черного моря, известным еще античным мореходам. Несколько дней простоял на очаковском рейде, вблизи которого был дообследован ряд участков побережья: Тилигульская пересыпь, Сычавка, Морское, Аджаск и др. Интересно, что практически в каждом из перечисленных названий заключена информация по исторической географии нашего края, например, Тилигул — Дели-Гель (тюркское «солёное озеро»), Аджаск — Аджы-Ясга (тюркское «горький» и «мелководье») и т. п. Примечательно также, что название соседнего порта Очаков не столь древнее, как перечисленные: всего за 5—6 столетий их сменилось здесь несколько (Порто л'Озо, Узу-Кале, Кара-Кермен, Дапков).

Исследованиями были охвачены также отдельные участки Кинбурнской и Тендровской кос, острова Джарылгач — этих поистине заповедных мест Черного моря, где еще сохранились нетронутые человеком естественные пляжи.

...Запомнилась ночь, которую «Океан» простоял на якоре в Тендровском заливе. Погода была на редкость тихой, безветренной. Мерцал один из тендровских маяков, слышно было, как перекликались местные рыбаки, вышедшие в ночное море на баркасах. Весь состав экспедиции ночевал прямо на палубе, в спальных мешках. Думалось, что не зря Тендровская коса, названная античными мореплавателями Ахилловым Бегом, считалась священным местом: за ней всегда можно было укрыться от непогоды.

Многочисленные данные, полученные в ходе экспедиционных работ, будут тщательно проанализированы, а их дальнейшее сопоставление с уже имеющимися материалами, без сомнения, обогатит наши знания по динамике берегов северо-западного Причерноморья.

О. ГУВАРЬ,
сотрудник кафедры
физической географии

В. о. редактора
И. МОСКАЛЕНКО.

Коллектив кафедры философии природных факультетов ОДУ висловлює глибоке співчуття доценту Терентевій Л. М. з приводу тяжкої втрати — смерті матері КЛАВДІЇ ЄГОРІВНИ.

НАШІТЬ НАМ:

270000, Одеса-центр, вул. П. Великого, 2, держуніверситет, редакція газети «За наукові кадри».

ЗАХОДЬТЕ:

Одеса, вул. Радянської Армії, 24.

ДЗВОНІТЬ:

телефони: міський 23-84-13, внутрішній 841 (з міста 206-841).